

Abstrakt

Východiska: Odvykání kouření je stále diskutovatelným tématem v adiktologických službách i v jiných kruzích odborné veřejnosti. Užívání tabákových výrobků se zkoumá jak u klientů adiktologických služeb, tak v obecné populaci. Mnohé studie, které se zabývají užíváním tabákových výrobků jsou zaměřeny na specifické skupiny v obecné populaci (např. těhotné ženy, Romy a osoby ve vězení). Pokud bychom se ale chtěli zaměřit na část populace v ČR, pro kterou je specifické, že pracuje v dělnických profesích, našly bychom velmi omezené množství zdrojů.

Cíle: Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat motivaci k odvykání kouření u manuálních pracovníků, kteří pracují v průmyslové výrobě. Tento cíl byl mapován prostřednictvím otázek, které se zaměřovaly na motivační faktory, míru motivace k odvykání kouření, pokusy o odvykání kouření a důvody relapsu. Sekundárním cílem bylo ověřit zájem pracovníků ve výrobě o program podpory odvykání kouření ze strany zaměstnavatele. Hlavním záměrem bylo zjistit, zda by se zaměstnanci do programu zapojili v případě, že by jim byl nabídnut. S tímto sekundárním cílem souviselo i mapování využití odborných služeb zaměstnanci v případě, že by o nich byli informováni.

Metody: Výzkum byl kvantitativní a probíhal formou dotazníkového šetření. Ke sběru dat byl použit dotazník, který sestavil sám výzkumník, nejednalo se o standardizovaný dotazník. Dotazník se skládal celkem z 18 otázek a byl distribuován v tištěné podobě. Sběr dat probíhal metodou sněhové koule. Někteří ze zaměstnanců byli osobně osloveni a očekávalo se, že se vzájemně informují o sběru dat mezi sebou. Další zapojení do studie probíhalo samo-výběrem. Předem byla určena místa pro uložení a sběr dotazníků. Data byla hodnocena pomocí statistických metod.

Soubor: Firmy byly vybírány podle klíčového kritéria – museli být orientovány na průmyslovou výrobu. Pro výběr výzkumného souboru bylo kritériem, aby se jednalo pouze o manuální pracovníky přímo ve výrobě. Výzkumu se zúčastnilo 5 firem a celkem 124 pracovníků.

Výsledky: Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že motivace u manuálních pracovníků ve výrobě se pohybuje ve středních hodnotách – 5,6 na škále od 1 (vůbec) až 10 (velmi). Hodnota 1 se objevovala nejčastěji (n=27, 22 %). Mezi 3 hlavní motivační faktory, které by pracovníky motivovaly k odvykání kouření patřilo zhoršení zdravotního stavu v důsledku dlouhodobého

kouření (n=43, 34,83 %), zhoršení finanční situace (n=17, 13,77 %) a být pozitivním vzorem pro děti (n=17, 13,77 %). Při pokusech odvykat jednoznačně vedla metoda odvykání kouření svépomocí (n=93, 75,33 %). Na druhém místě bylo uváděno využití náhradní nikotinové terapie (n=16, 12,96 %) a pouze 3 z respondentů (2,43 %) vyzkoušeli sezení s odborníkem v ambulanci. Jako nejčastější důvod relapsu respondenti uváděli slabou vůli (n=51, 41,31 %). Na druhém místě uvedli pokračování ve styku s kuřáky (n=35, 8,35 %) a na třetím místě nadměrný stres (n=28, 22,68 %). Pokud by zaměstnanci byli informováni o odborných službách v oblasti odvykání kouření, využilo by tyto služby pouze 24 (19,44 %) z nich. Pokud by zaměstnavatel v příštím roce spustil ve firmě program podpory odvykání kouření, zapojilo by se do něj 29 (23,49 %) zaměstnanců.

Závěr: Výzkumná studie ukázala, že motivace k odvykání kouření u manuálních pracovníků v průmyslové výrobě je spíše nízká. Metody odvykání kouření, které respondenti v minulosti využili, a důvody relapsu potvrzují hypotézu, že je informovanost o možnostech odvykání a odborných službách v této skupině populace nízká. Převládá názor, že pokud chce kuřák odvykat, zvládne odvykat sám. Pracovníci v dělnických profesích jsou specifická subkultura, která trpí absencí bazálních vědomostí v této oblasti. V případě zavádění programu podpory odvykání kouření, bychom nejprve museli edukovat pracovníky i vedení firmy, aby bylo možné program efektivně aplikovat. Z výsledků jasně vyplývá, že pracovníci v dělnických profesích jsou další specifickou skupinou, která je významně ohrožena rizikovým chováním.

Klíčová slova

motivace – kouření – odvykání – průmyslová výroba – manuální pracovníci